

Посилання на статтю

Антонян О.А. Класифікація заходів конкурентної розвідки у системі економічної безпеки інноваційних проектно-орієнтованих суб'єктів господарювання / О.А. Антонян // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2013 - №2(46). - С. 52-57. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/>

УДК 005.934:005.591.6

О.А. Антонян

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАХОДІВ КОНКУРЕНТНОЇ РОЗВІДКИ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

З позицій вимог до діяльності служб безпеки суб'єктів господарювання запропоновано класифікацію заходів конкурентної розвідки у системі економічної безпеки суб'єктів. Табл. 1, дж. 23.

Ключові слова: конкурентна розвідка, економічна безпека, служба безпеки, класифікація, інноваційний суб'єкт господарювання.

Е.А. Антонян

КЛАССИФИКАЦИЯ МЕРОПРИЯТИЙ КОНКУРЕНТНОЙ РАЗВЕДКИ В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

С позиции требований к деятельности служб безопасности субъектов хозяйствования предложена классификация мероприятий конкурентной разведки в системе экономической безопасности субъектов. Табл. 1, ист. 23.

E.A. Antonan

CLASSIFICATION OF THE COMPETITION SECRET SERVICE MEASURES IN THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF THE INNOVATIVE PROJECT-ORIENTED ENTERPRISES

From position of requirements to activity of the enterprise's security service a classification of the competition secret service measures in the system of economic security of the innovative project-oriented enterprises is offered.

JEL M2

Постанова проблеми у загальному вигляді. Усе, що так чи інакше пов'язано із конкурентною розвідкою, у сучасному підприємстві є гостроактуальним. Сьогодні, у час глобального контролю за підприємницькою діяльністю, суб'єкт господарювання (далі – СГ) спікається із низкою проблем: СГ знаходиться під контролем державних структур (офіційно й неофіційно), конкурентів, партнерів, співробітників тощо. Окрім зазначеного перед СГ стоять ще питання самоконтролю. Як СГ протидіяти сторонній конкурентній розвідці і як

здійснювати власну? На це питання може дати відповідь класифікація заходів конкурентної розвідки СГ.

Аналіз останніх досліджень, в яких запропоновано вирішення проблеми, і виділення невирішеної її частини. Як зазначає автор [1] конкурентна розвідка це не професія, це – філософія. Її інші назви – бізнес-розвідка, ділова-розвідка, економічна розвідка, інформаційна розвідка, корпоративна розвідка, Інтернет-розвідка, комерційна розвідка, маркетингова розвідка та інше [1-2]. Поява в епоху економіки знань нового класу СГ – інноваційних проектно-орієнтованих підприємств – поставило й нові завдання перед таким науковим напрямом як економічна безпека [3]. Більшість публікацій щодо конкурентної розвідки, як одного з напрямів діяльності в системі економічної безпеки СГ, містять своєрідний мезальянс між економічною теорією та введенням до розвідувальної та контррозвідувальної діяльності спецслужб [2-11, 18-22]. При чому введення рутинних дій спецслужб до діяльності сучасного СГ розглядається як щось само собою зрозуміле й в деяких випадках ці дії стоять у пріоритеті над маркетинговою діяльністю СГ зокрема та основною діяльністю підприємства взагалі. Проте СГ воліє отримати інструмент, набір дій щодо заходів конкурентної розвідки у власній системі економічної безпеки, який дозволив би йому дотримуватись бажаного рівня економічної безпеки. Саме на вирішення цього завдання й спрямовано дослідження.

Ціль статті – розробити класифікаційні ознаки заходів конкурентної розвідки у системі економічної безпеки бізнесу.

Основна частина дослідження. Таємниці підприємницького та приватного життя більше не існує. Сьогодні будь-хто, добре підкований у питаннях конкурентної розвідки, може отримати інформацію стосовно діяльності підприємства з множини джерел. Перше місце серед цих джерел, безумовно, займає Інтернет. Такий стан обумовлено тим, що у глобальній павутині ми самі усе розповідаємо про себе – як нас звуть, ким й йде працюємо, які завдання входять до кола наших службових обов'язків, ділимося ефективними схемами їх вирішення, не забуваючи робити посилання на «з власного досвіду», «спираючись на досвід моєї компанії» тощо. Отже, часом саме підприємство (через необміркованість дій своїх співробітників й керівників) стає джерелом загроз власній економічній безпеці й благодатним полем для спеціалістів з конкурентної розвідки конкуруючих фірм.

Конкурентна розвідка вирішує наступні завдання [5-6]:

1) конкурентна розвідка є основою для інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень (як на тактичному, так і на стратегічному рівнях);

2) конкурентна розвідка є своєрідною системою раннього попередження щодо загроз, які можуть спричинити збиток бізнесу;

3) конкурентна розвідка дозволяє виявити сприятливі для СГ можливості;

4) конкурентна розвідка є інструментом вияву спроб конкурентів отримати доступ до секретної інформації СГ;

5) конкурентна розвідка дозволяє керувати ризиками з метою забезпечити ефективне реагування СГ на мінливість оточуючого середовища.

Необхідно також враховувати, що сьогодні більшість СГ при виборі партнерів з бізнесу враховує ступень їх економічної безпеки [3]. Отже слід зазначити, що використання конкурентної розвідки підвищує почуття захищеності СГ й знижує ризик стати жертвою будь-чиїх неочікуваних ворожих дій.

Конкурентна розвідка як один з напрямів діяльності СГ повинна привносити вклад до основного результату діяльності СГ, тобто бути фінансово

результативною. Це досягається через використання заходів конкурентної розвідки при:

- участі у тендерах (задля випередження конкурентів);
- оцінці потенційних ризиків й сприятливих можливостей при інвестуванні;
- випередженні конкурентів у рамках маркетингових компаній;
- отриманні вигод від злиття та поглинання;
- попередженні появи нового конкурента,
- технології, каналу збитку тощо; виявленні зовнішнього профілю фірми;
- виявленні каналів витоку інформації;
- впливі на інформаційне поле навколо СГ та ін. [10, 13-17].

Все це сфера діяльності служби конкурентної розвідки або служби безпеки СГ. У роботі [12, 24] зазначається, що проведений автором аналіз визначень економічної безпеки показав, що у теперішній час ці визначення можна поділити на три групи за критерієм найбільш суттєвої відмінної ознаки. Й саме ця ознака повинна визначати сутність діяльності служб безпеки СГ щодо забезпечення економічної безпеки суб'єкта. До першої групи автор відніс визначення, які акцентують увагу на захищеності інтересів; до другої – ті, що визначають як головний фактор протидію загрозам; третя група – визначення, у яких суттєвою відмінною ознакою є сукупність умов як фактора здатності ефективно захищати, задовольняти потреби, генерувати здвиги та ін.

Вивчення функцій, завдань, напрямів діяльності служб безпеки СГ дозволило встановити, що основним результатом діяльності цих служб є визначення рівня економічної безпеки СГ, здійснення дій щодо забезпечення належного рівня економічної безпеки СГ. Отже, служба безпеки СГ, окрім подання звіту про стан справ на СГ та навколо нього й визначений рівень економічної безпеки СГ, має надавати керівництву суб'єкта набір рекомендованих заходів щодо забезпечення його економічної безпеки. Такий результат отримано на основі дослідження прийнятих у теорії та практиці системи економічної безпеки заходів із забезпечення стану економічної безпеки СГ.

Набір рекомендованих заходів складається на основі запропонованої класифікації цих заходів. Пропонується вести такі класифікаційні ознаки заходів щодо забезпечення економічної безпеки СГ: ресурсна, векторна та дієва.

Ці результати стали підґрунтям для визначення типів і видів дій акторів системи економічної безпеки, що дозволить фахівцям служби безпеки СГ ідентифікувати пріоритетні дії системи економічної безпеки в залежності від характеру зміни його стану економічної безпеки.

Класифікація заходів щодо забезпечення економічної безпеки СГ його службою безпеки має такий вигляд:

I. За ресурсною ознакою:

I.A. Технічні заходи – спостереження, контроль, ідентифікація стосовно технічного захисту економічної безпеки СГ.

I.A.1. Заходи з виявлення вибухових приладів, охоронно-пожежні системи, відео-та радіоапаратура, бронжилети, огороження тощо.

I.A.2. Устаткування споруд, приміщень технічними засобами тривожної сигналізації.

I.B. Організаційні заходи – створення спеціалізованих організаційно-структурних формувань, що забезпечують безпеку СГ.

I.B.1. Заходи щодо забезпечення особистої безпеки керівництва та провідних співробітників.

I.B.2. Забезпечення інструментарію для обґрунтування й прийняття стратегічних і поточних рішень щодо економічної безпеки СГ.

I.C. Інформаційні заходи – система захисту інформаційного поля СГ.

- I.C.1. Заходи щодо забезпечення комерційної інформації.
- I.C.2. Інформаційно-аналітична розвідувальна діяльність.
- I.D. Фінансові заходи – без достатніх фінансових коштів не можливе функціонування системи економічної безпеки СГ, питання лише тому, щоб використати їх цілеспрямовано та з високою віддачею.
 - I.D.1. Матеріальне стимулювання працівників, що мають досягнення в забезпеченні економічної безпеки СГ.
 - I.D.2. Забезпечення за допомогою економічних важелів реалізації антикризових планів.
- I.E. Правові заходи – СГ має у своїй діяльності керуватися не лише виданими вищими органами влади законами та підзаконними актами, але й розробляти власні локальні правові акти з питань забезпечення економічної безпеки СГ.
 - I.E.1. Забезпечення виконання положень нормативно-правових актів щодо економічної безпеки СГ.
 - I.E.2. Судовий захист законних прав та інтересів, сприяння діям правоохоронних органів.
- I.F. Кадрові заходи – СГ має бути забезпечений кадрами, що займаються питаннями його економічної безпеки.
 - I.F.1. Добір кадрів для навчання, що забезпечуватимуть економічну безпеку СГ.
 - I.F.2. Забезпечення за допомогою адміністративних важелів реалізації антикризових заходів.
- I.G. Інтелектуальні заходи – залучення до роботи кваліфікованих спеціалістів, наукових працівників, що дозволить модернізувати систему безпеки СГ.
 - I.G.1. Складання характеристик на працівників.
 - I.G.2. Патентування, ноу-хау.
- II. За дієвою ознакою:
 - II.H. Профілактичні заходи – комплекс заходів, спрямованих на запобігання виникненню загроз діяльності СГ.
 - II.H.1. Формування необхідних корпоративних ресурсів (капітал, персонал, інформація, технологія).
 - II.H.2. Загальне оцінювання досягнутого рівня економічної безпеки СГ.
 - II.I. Блокувальні заходи – попереджувальні дії служби безпеки СГ, що усувають вплив загроз на економічну безпеку суб'єкта.
 - II.I.1. Всебічне вивчення контрагентів.
 - II.I.2. Проведення поглибленого аналізу умов укладення договорів та контрактів.
 - II.J. Відтворювальні заходи – заходи з приведення в попередній стан, повернення цілісності стану економічної безпеки СГ.
 - II.J.1. Діагностування конкурентоспроможності.
 - II.J.2. Розробка програм і механізмів їхньої реалізації відповідно до обраних пріоритетів розвитку.
- III. За векторною ознакою:
 - III.K. Підтримувальні заходи – заходи, що спрямовані на підтримку досягнутого рівня економічної безпеки СГ.
 - III.K.1. Організація профілактичних заходів.
 - III.K.2. Забезпечення моніторингу діяльності СГ та стану його економічної безпеки.
 - III.L. Поліпшувальні заходи – заходи, що спрямовані на покращення досягнутого рівня економічної безпеки СГ.
 - III.L.1. Прийняття рішень щодо усунення (мінімізації) впливу виявлених загроз.

III.L.2. Організація моніторингу та контролю ефективності прийнятих рішень.

III.M. Підвищувальні заходи – заходи, що спрямовані на підвищення досягнутого рівня економічної безпеки СГ.

III.M.1. Внесення коректив у систему протидії загрозам.

III.M.2. Вибір пріоритетних сфер, галузей, комплексів, що спроможні забезпечити економічну безпеку СГ.

Заходи щодо забезпечення економічної безпеки СГ здійснюються не лише його службою безпеки, а й іншими акторами системи економічної безпеки (службою управління та іншими структурними підрозділами суб'єкта). Для забезпечення ефективності таких заходів служба безпеки має на основі розрахунку рівня економічної безпеки суб'єкта визначати набір пріоритетних заходів щодо забезпечення його економічної безпеки.

На основі уточненої класифікації заходів щодо забезпечення економічної безпеки СГ та розрахованого рівня економічної безпеки можна скласти такий набір (табл. 1).

Таблиця 1

Пріоритетні заходи щодо забезпечення економічної безпеки СГ

Заходи	Тенденції зміни рівня економічної безпеки								
	зростаюча			стабільна			спадаюча		
	активна	пасивна	рівна	активна	пасивна	рівна	активна	пасивна	рівна
I.A.1.							+		
I.A.2.							+		
I.B.1.									+
I.B.2.							+		
I.C.1.	+								
I.C.2.		+					+		
I.D.1.		+							
I.D.2.				+		+			
I.E.1.		+							
I.E.2.			+						
I.F.1.						+			

I.F.2.								+	
I.G.1.			+						
I.G.2.			+				+		
II.H.1.		+							+
II.H.2.	+			+			+		
II.I.1.			+						
II.I.2.		+							
II.J.1.		+		+		+		+	
II.J.2.			+						
II.K.1.					+		+		
II.K.2.		+							
II.L.1.				+	+				
II.L.2.	+		+						
II.M.1.		+			+				
II.M.2.		+					+		

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямку.
Виявлені заходи щодо забезпечення економічної безпеки СГ дозволяють службі безпеки вибирати набір пріоритетних дій системи економічної безпеки, адекватні стану його економічної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новости конкурентной разведки. Нежданов Игорь Юрьевич – частный взгляд на проблему [Электронный ресурс] / И.Ю. Нежданов. – Режим доступа: <http://analitirus.blogspot.com/>.
2. Ющук, Е.Л. Конкурентная разведка [Электронный ресурс] / Е.Л. Ющук. – Режим доступа: <http://ci-razvedka.ru/>.
3. Россошанская, О.В. Моделирование экономической безопасности инновационных проектно-ориентированных предприятий [Текст] / О.В. Россошанская // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Далі, 2012. – № 4 (44). – С.14-27.
4. Ющук, Е.Л. Конкурентная разведка или что? [Электронный ресурс]. / Е.Л. Ющук. – Режим доступа: http://ci-razvedka.ru/CI_or_What.html.
5. Белкин, М. Конкурентная разведка: взгляд без эмоций [Электронный ресурс]. / М. Белкин. – Режим доступа: http://www.bos.dn.ua/view_article.php?id_article=206.
6. Ющук, Е.Л. Конкурентная разведка: маркетинг рисков и возможностей. / Е.Л. Ющук. – Казань: Издательство "Экспресс-формат", 2010. – 241 с.
7. Миркин, С. Конкурентная разведка или промышленный шпионаж [Электронный ресурс] / С. Миркин. – Режим доступа: <http://www.cfin.ru/management/strategy/competit/ci.shtml>.
8. Конкурентная разведка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://corax.com.ua/publ/konkurentnaja_razvedka/1-1-0-3.
9. Российское общество профессионалов конкурентной разведки [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rscip.ru/>.
10. Светозаров, В. Зачем нужна конкурентная разведка? [Электронный ресурс]. / В. Светозаров. – Режим доступа: <http://www.it2b.ru/blog/arhiv/58.html>.
11. Кузнецов, С.В. Конкурентная разведка [Электронный ресурс] / С.В. Кузнецов. – Режим доступа: <http://www.dere.com.ua/rassilka/bg/bg056.shtml>.
12. Россошанская, О.В. Динамический критерий оценки экономической безопасности инновационных проектно-ориентированных предприятий / О.В. Россошанская // Креативная экономика, 2013. – № 5 (77). – С. 77-86.
13. Конкурентная разведка в WEB [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://z-filez.info/story/konkurentnaya-razvedka-v-web>.
14. Харьковской областной общественной организации «Общество аналитиков и профессионалов конкурентной разведки» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://scip.org.ua/>.

15. Что конкурентная разведка может сделать для вашей компании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.roman.by/r-90659.html>.
16. Конкурентная разведка как инструмент развития бизнеса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: sidcon.com.ua/public/Competitive_Intelligence.doc.
17. Конкурентная разведка: применять или бояться? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hr-portal.ru/article/konkurentnaya-razvedka-primenyat-ili-boyatsya>.
18. Белоусова, І.А. Модернізація системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в процесі управління витратами: дис. ... доктора екон. наук : 21.04.02 / Белоусова Ірина Анатоліївна. – К., 2010. – 506 с.
19. Архипов, А. Экономическая безопасность: оценки, проблемы, способы обеспечения / Архипов А., Городецкий А., Михайлов Б. // Вопросы экономики, 1994. – № 12. – С. 36-44.
20. Артеменко, Л.П. Стратегічні напрями забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Л.П. Артеменко, Д.В. Бебешко. – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_2/Artemenko_209.htm.
21. Козаченко, А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: [монография] / Козаченко А.В., Пономарев В.П., Ляшенко А.Н. – К.: Либра, 2003. – 280 с.
22. Ляшенко, О.М. Забезпечення соціально-економічної безпеки в умовах глобалізації / О.М. Ляшенко // Вісник Тернопільського національного економічного університету, 2007. – № 5. – С. 357-359.
23. Россошанська, О.В. Оценка экономической безопасности инновационных проектно-ориентированных предприятий / О.В. Россошанская // Управление экономическими системами: электронный научный журнал, 2013. – № 5. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uecs.ru/ekonomicheskaya-bezopasnost/item/2151-2013-05-24-07-36-06>.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Заблодська І.В.

Стаття надійшла до редакції
30.05.2013 р.